దుప్పటి తొలగించి కళ్ళు విప్పి చూచాడు రవి. కాస్త దూరంలో కుర్చీలో కాళ్ళు పైకెత్తి పెట్టుకుని కాఫీ తాగుతున్న భార్య వినుత కనిపించింది. ఆమె తాగుతున్న తీరులో అసాధారణం ఏమీ కానరాకున్నా, ఆమె వాలకం చూచి మెల్లగా లేచి కూర్చున్నాడు. ఆమె తీవ్రంగా దేన్ని గూర్చో ఆలోచిస్తూంది. కళ్ళు నేల వంటే పెట్టుకున్నాయి. రెప్పలు ఆర్పడం లేదు. కనుబొమలు గట్టిగా ముడిపడి ఉన్నాయి.

గడియారం వేపు చూచాడు. ఏడు కావస్తూంది. 'ఏమిటి విశేషం? ఈవేళ ఇంత తీరుబాటుగా కూర్చుని తాగుతూంది!' ఆశ్చర్యంతో చూచాడు.

లేచి కూర్చున్న భర్తను చూచింది కాని, ఏమీ మాట్లాడలేదు. కాఫీ తాగటంలో నిమగ్నమైంది.

ముఖం కడుక్కుని తుడుచుకుంటూ వచ్చాడు. ఆమె కూర్చున్న తీరులో మార్పు రాలేదు కాని, కాఫీ తాగటం మాత్రం పూర్తి చేసి గ్లాసు కింద పెట్టింది.

అతడు వచ్చినట్లు ఆమె గమనించలేదేమో! ఒకవేళ చూచినా చూడనట్లు ఊరుకున్నదేమో?

"వినూ! ఏం జరిగింది? అలా ఉన్నావేం?" స్టూలు లాక్కుని కూర్చుంటూ అడిగాడు.

వినుత అతని వైపు చూచింది. మాట్లాడలేదు. రెండవ సారి మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు.

"వెళ్ళి కాఫీ తెచ్చుకోండి. చెబుతాను." ఆశ్చర్యంతో గబగబా లోపలి కెళ్ళాడు.

కొడుకును చూచి తల్లి కాఫీ పోసి గ్లాసు అందించింది. ఆమె ముఖంలో ప్రసన్నత లేదు.

అత్తా, కోడళ్ళు ఏదో అనుకున్నారు, కొంప మునిగింది—అనుకుంటూ వినుత దగ్గరి కొచ్చాడు.

"మీ అమ్మగా రేమన్నారు?"

"ఏమీ అనలేదు. గ్లాసు ఇచ్చింది. అంతే."

"ఒక్క మారు కాఫీ తాగుతూనే పెరడు, ఇల్లు, ముందు వాకిలి పరీక్షగా చూచి రండి, చెబుతాను."

రవికి అయోమయంగా ఉంది. ఏం జరిగిందో, ఎందుకు చూచి రమ్మంటున్నదో అన్న కుతూహలంతో గబగబా వెళ్ళాడు.

సుమారైన పెరడంతా ఊడ్చి శుభ్రంగా ఉంది. కుళాయి గట్టు చుట్టూ కడిగిఉంది. వంటింట్లోకి, తొంగిచూశాడు—నీటుగా సర్ది ఉంది. గదులు మూడు పరీక్షగా చూచాడు. సర్దినట్లున్నాయి. ముందు వరండా కడిగి ఉంది. బయట కళ్ళాపు ముగ్గు! కళ్ళాపు సగం ఆరి పోయిందికూడా. అంటే చాలా పెందలాడే ఆ పని జరిగి ఉండాలి. ఎన్నాళ్ళకి! ఈ వేళ సుబ్బులు త్వరగా వచ్చి వెళ్ళింది — ఫరవాలేదు. హుషారుగా వినుత దగ్గరి కొచ్చాడు. ఆమెను చూడగానే అసలు సమస్య జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఇల్లంతా నీటుగా ఉండటానికి, వినుత సీరియస్ నెస్‌కు సంబంధ మేమిటో అంతు చిక్కలేదు.

కాఫీ గ్లాసు ఖాళీది కింద పెట్టి స్టూలు మీద కూర్చున్నాడు.

"చూచారా?"

"ఆఁ. . . చాలా నీటుగా ఉంది. సుబ్బులు చాలా త్వరగా వచ్చిందేమో?"

"ఈ మూడు రోజులు అది సెలవు తీసుకుంది. వాళ్ళమ్మకు పురుడొచ్చింది, రానన్నది. ఈవేళ నాకు ఇంటర్వ్యూ కూడా ఉందిగా? అందుకని నాలుగున్నరకు లేచి కళ్ళాపు జల్లి, ముగ్గులు వేసి వరండా

కోమలాదేవి

కడిగాను. ఆ రెండు గదులు, ఈ గది ఊడ్చి సర్దాను. పెరడంతా తుడిచి, గిన్నెలు తోమాను. . ."

"అయ్యో! ఒక్కదానివి. . ."

"ఆగండి. పూర్తిగా చెప్పనివ్వండి. గిన్నెలు అరుగుమీద పెట్టేసరికి ఆరైంది. కుముద లేచి వచ్చింది. నీళ్ళు కాగాయి. నేను స్నానం చేస్తాను—నువ్వు వంటిల్లు కడిగి, ఈ గిన్నెలన్నీ లోపల సర్దమని చెప్పాను. పాలవా డొచ్చాడు. పాలు పోయించుకుని, స్నానం చేసి లోపలి కొస్తూ వంటింట్లోంచి వస్తూన్న మాటల్ని విన్నాను. . ."

వినుత క్లైమాక్సు రీచ్ అయినట్లు ఆపు జేసింది.

"ఏం విన్నా వేమిటి?" రవి ఆత్రంగా అడిగాడు.

"గుమ్మం మీద రెండు చేతు లేసి అత్తయ్య అంటున్నారు? — 'అయ్యో, అదేమిటె, గిన్నె లన్నీ సర్దుతున్నావు? ఇల్లంతా తుడిచినట్లున్నావు. ఎప్పుడు లేచావమ్మా? మీ వదిన్ని లేపక పోయావూ? ఒక్క దానివే అవస్థ పడాలా? అందులో కాలేజీకి వెళుతున్నా వయ్యో. నా కేదోలా ఉండి పెందలాడే లేవలేక పోయాను' అన్నారు. కుముద ఏం జవాబిస్తుందో వినాలని అలాగే నించున్నాను. ఆ జవాబు విని మాన్పడి పోయా ననుకోండి. 'ఏదో లేవమ్మా — ఈ వేళ సుబ్బులు రానన్నదిగా? కాస్త పని సాయం. గిన్నెలు కడిగి పెట్టమంటేనూ. . ."అయ్యో, తల్లీ! ఒక్క దానివి అన్ని అంట్లు తోమావా?' అన్నారు. ఇక ఉండలేక నాలు గడుగులు వేసి వంట గది గుమ్మం దగ్గరి కొచ్చాను. అత్తయ్య చటుక్కున ఇవతలికి తిరిగారు. ఆమె ముఖం కోపంతో అసహ్యంగా ఉంది. 'ఏం, వినుతా. . .' అని నన్ను చీవాట్లు పెట్టబోయారు. నేను అలా నించోవడం కుముద చూచి తడబాటుతో, అటు తిరిగింది. 'మీరు ఆగం డత్తయ్యా! ఏమమ్మా, కుముదా, ఇటు చూచి ఇందాక అత్తయ్య అడిగిన ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పు, తల్లీ' అన్నాను. లుంగ జుట్టిన చీర నా ఎడమ భుజం మీద ఉంది. కుడి చేతిలో ఆరవేయవలసిన గుడ్డలు నాలుగున్నాయి. అలాగే నించున్నాను.

'ఎందుకు?' అన్నా రామె.

'వినండి. ఆ జవాబు నా ఎదురుగా చెబితే ఎంత బాగుంటుందో?'

కుముద నా వేపు గాభరాగా చూచింది. ఆ తరవాత తల్లివైపు చూచింది.

'చెప్పు, కుముదా? అలా చూస్తా వేం?' నిలేశాను. కుముద ఉలకలేదు, పలకలేదు.

అంతా చెప్పి చివరగా అన్నాను: 'కుముద ఈ జానెడు వంట గది కడిగింది. నేను మీ రన్నట్లు అన్ని అంట్లూ తోమి కడిగి ఇలా అరుగు మీద పెట్టి పాలు పోయించుకుని వెళ్ళాను. ఇలా వస్తూంటే మీ మాటలు విని ఆగి పోయాను. మీరు కోపంగా ఉన్నారేమో— మీ వెనకాలే గుమ్మంలో నించున్న నన్ను మీరు చూడలేదు. కుముదా! నువ్వుకూడా రేపు ఒక ఇంటి కోడలుగా వెళతావు. ఇక్కడ అన్యోన్యంగా కల కాలం మెలగవలసిన మా ఇద్దరి మధ్య కలత రేపాలని చూస్తావా? ఈవేళ ఇంటర్వ్యూ ఉన్నదని త్వరగా లేచి అంతా చేస్తే చివరికి ఇదా మిగిలింది? ఒక వేళ ఈ మాటలు నా చెవిని బడకపోతే, అత్తయ్యా నా విషయంలో ఎంత విముఖత చూపెవారో, ఎలా ప్రవర్తించే వారో! నీకు, నాకు ఒకటిన్నర సంవత్సరాలే తేడా. తోటి స్త్రీగా నువ్వు నా కిచ్చే గౌరవ మర్యాద లివా?'అని, అత్తయ్యను కాఫీ చేసి ఇమ్మని మామూలు ధోరణిలో అడిగి, నా పని మీద వెళ్ళిపోయాను. కుముదలో ఎంత తుచ్ఛమైన ఆలోచన వచ్చింది! ఒక్క చిన్న విషయంలో ఎలా వెలితి పడిపోయిందో చూడండి. అమ్మకు, వదినకు మధ్య మనఃస్పర్ధలు లేవదీయాలన్న ఆలోచన ఎందు కొచ్చిందో?"

రవి కిదంతా ఆశ్చర్యంగా ఉంది. ఇదంతా నిజమేనా? ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పక, అంతా తానే చేసినట్లు అమ్మకు అభిప్రాయం కలిగించాలన్న ఆరాటం దాని కెందుకు కలిగింది? ఏం మాట్లాడాలో తోచక మనసులోని ఆవేదనను కప్పిపుచ్చు కుంటూ అన్నాడు: "దాని కంత ఆలో చించాలా? పిచ్చి వినూ! ఆడబిడ్డ అర్ధ మొగుడన్న సామెత వినలేదా? లే...లే... అలా కూర్చుంటే నాకు తోచదు."

వినుత గ్లాసులు తీసుకుని, కూర గాయల బుట్ట అందుకుని వరండాలో కూర్చుంది. అత్తగారు చెప్పిన కూర గాయలు తరిగి ఇచ్చి, చారు పొడి కొట్టి, బీరకాయ పచ్చడి రుబ్బి, తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. రవి స్నానానికి వెళుతూ టవల్ ఇత్యాదివి అడిగాడు.

"అన్నీ రాక్ మీద ఉన్నాయి. పట్టు కెళ్ళండి. అలాగే అదే చేత్తో మీ గుడ్డలు కాస్త గుంజేసి రండి" అంటూ అద్దం ముందు కూర్చుంది.

తాను విన్నది నిజమేనా? అని బోలెడంత ఆశ్చర్యంతో వినుత కేసి చూచాడు. ఆమె మాత్రం తల దువ్వుకోవటంలో నిమగ్నమై పోయింది. భుజా లెగరేసి గొణుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

జడ వేసుకుని, ముడి చుట్టుకుంటూనే ఉంది. పిన్ని బాబును తీసుకొచ్చింది.

"బాగా తొందర చేశాడా, పిన్నీ?" అంటూ వాణ్ణి ముద్దు పెట్టుకుంది.

"అదేం లేదు. బాగా నిద్ర పోయాడు. తెల్లవారి లేచి నీ కోసం కాబోలు అటు, ఇటు చూచాడు. వాళ్ళ తాతయ్య షికారు తీసుకెళ్ళారు. వస్తాను. ఈ రోజు సాయంత్రమే వెళ్ళిపోతున్నాం."

"అలాగే. సాయంత్రానికి వస్తాము."

ఆమె అత్తగారికి చెప్పి వెళ్ళిపోయింది. బాబు తల్లి చంక ఎక్కి దిగటాని కిష్టం లేనట్లు మెడ చుట్టూ చేయి వేశాడు.

అప్పటికి గుర్తొచ్చిందది, బాబును వదిలి వెళ్ళాలని. హృదయం అశాంతికి లోనైంది. వాడిని అలాగే ఎత్తుకుని టైమ్ చూచింది. మరో అరగంటకు ఇల్లు విడిస్తేనే పదిన్నరకు ఇంటర్వ్యూకి అందుకో గలదు.

వంట గది దగ్గరి కెళ్ళింది. రెండు పీటలు, రెండు కంచాలు పెట్టి ఉన్నాయి. తనకు, రవికి అనుకుంది. రవి గుడ్డలు ఆరవేసి ఏదో చేసి వచ్చి కూర్చున్నాడు. వినుత బాబును ఒడిలో కూర్చుండబెట్టుకుంటూ, రెండో పీట మీద సర్దుకుని కూర్చుంది. "వినుతా! కుముదినికి..."

వెంటనే అర్థం చేసుకున్న రవి చటుక్కున లేచి, "కుముదినిని రమ్మను. నేను తరవాత భోజనం చేస్తాను." అంది.

"ఎందుకు? ఆ పీట వాల్చి కూర్చో."

ఊహాకందని
పరిణామం

వినుత కిదంతా ఎబ్బెట్టుగా తోచింది. తను వెళుతున్నట్టు తెలిసికూడా ఎందు కీ ఏర్పాటు? ఏం పట్టనట్టు కూర్చుంది. హృదయంలో ఏదో సన్నటి పోటు. కుముదిని వచ్చి చూచి పామును చూచి వెనక్కి వెళ్ళినట్టు వెళ్ళిపోయింది.

“కూర్చో. ఆలస్యమై పోతుంది.” రవి మామూలుగా అన్నాడు. వచ్చి కూర్చుంది.

ముగ్గురూ తింటున్నా, వాతావరణం బిగిసినట్టుంది. అత్త అంది: “వచ్చేప్పుడు నాలుగు రకాల కూరగాయలు పట్టుకురా. త్వరగా వచ్చెయ్యి. వీడితో నేవేగలేను.”

అత్త కేసి చురుకుగా చూచింది. ఆమె వడ్డనలో నిమగ్నమైంది. వాడికి బామ్మ దగ్గరే చేరిక. ఎందు కిలా అంటూంది? కుముదిని ఊరుకోలేదు. తను ఉద్యోగం చేయ నవసరం లేకపోతే ప్రతి ఒక్క విషయాన్ని తేలికగా తీసుకోవని కిష్టం లేకపోయినా, తేలికగా తీసుకుని మౌనం దాల్చేది. తన పని తాను చేసుకు పోయేది. కానీ, ఇకపై ఇలా ఉండటానికి వీల్లేదు. ఈ నాటి నించి తన ఉనికిలో మార్పు రావాలి.

“ఈ ఇంటర్వ్యూ పేరుకేనండీ. అంతా ముందరే సెలెక్ట్ చేసేశారు. పది నిమిషాల్లో వదిలేస్తారు. ఒంటి గంట కంతా వచ్చేస్తాను.”

“అయితే, రవీ, వినుతకు వెంకటప్పయ్య తప్పక ఇస్తాడా?”

“ఇస్తా నన్నాడు. చూద్దాం.” పొడిగా అన్నాడు.

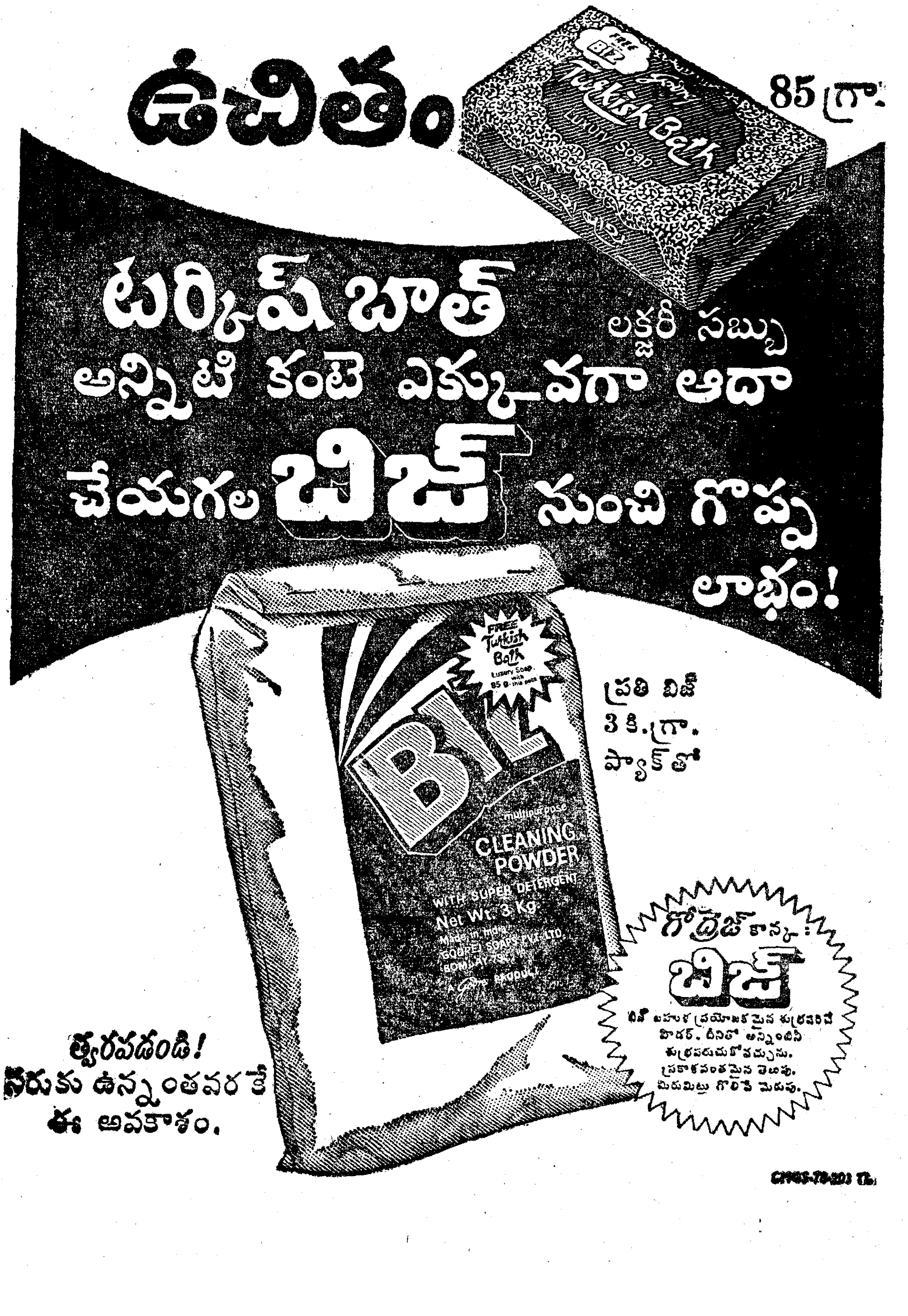

రవి, వినుత బయలుదేరినా, కుముదిని వాళ్ళతో వెళ్ళలేదు.

• • •

ఇంటర్వ్యూ అయిన మూడవనాడు వినుతకు అపాయింట్‌మెంట్ ఆర్డర్స్ వచ్చాయి. జూనియర్ కాలేజీలో ఫిజిక్స్ లెక్చరర్‌గా అపాయింట్ అయింది.

వినుతకు ఎంతో సంతోషం వేసింది.

ఈ మూడు రోజులు ఆ నాటి సంఘటనను మరిచిపోయినట్లే వ్యవహరించింది వినుత. కుముదిని మాత్రం అంటీ ముట్టనట్టూరుకుంటూంది.

మరునాడు జాయి నవ్వాలి.

బాబును నిద్ర పుచ్చి భర్త దగ్గరి కొచ్చింది.

"అంత ఉత్సాహంగా లేవు. ఏమిటి సంగతి?" రవి వినుత చేతి నందుకుని అడిగాడు.

"ఏం లేదు. అత్తగారిలో మార్పు కనిపిస్తూంది. కుముదినిది తప్పైనా, అదేదో నేనే మార్చి చెప్పినట్లుంది ఆవిడకు. కూతురి మీద మమకారం ఎంతోగాని, నాకీ బాధలు తప్ప వేమో?"

"దీని కో చిన్న ఆన్సర్ ఉంది. కూతురి ఆడబిడ్డతనం తేలిపోయిందే, వదిన దృష్టిలో ఆడబిడ్డ కున్న విలువ పోయిందే నన్న కోపం నీ మీద చూపించాలన్న ప్రయత్నమే. అంతకన్నా ఏం లేదు. కూతు రెంత తెలివి తక్కువగా బయట పడిపోయిందో అన్న బాధ."

"అయి ఉండవచ్చు." ఆమె భర్త కళ్ళలోకి చూచింది.

అతడి కళ్ళలోని లోతుల్ని చూస్తున్నట్లు, గ్రహింపు కందని భావాల్ని పరిశీలిస్తున్నట్లు చూస్తూంది.

"భోజనా లయ్యాక ఓ ప్రశ్న అడగాలి."

"ఇప్పుడే అడుగు." నవ్వుతూ అన్నాడు.

"నా చేత ఉద్యోగ మెందుకు చేయిస్తున్నారు?"

రవి ఉలికిపాటుతో లేచి కూర్చున్నాడు. "అదేం ప్రశ్న, వినూ? మన పరిస్థితులు నీకు తెలియవా?"

"తెలుసు కానీ, మీ నోట వినాలని."

"ఒకటి — ఇల్లు గడవాలి; రెండు — కుముదినికి పెళ్ళి చెయ్యాలి; మూడు — మనం కొంత డబ్బు సేవ్ చేసుకోవాలి. దీప ముండగానే ఇల్లు చక్కబెట్టుకోవటం ఉత్తమం కాదా?"

"అవును. కానీ, పని చేసేది నేను. నా ఇష్టాయిష్టాల ప్రసక్తి లేదా?" సీరియస్‌గా అడిగింది.

రవి చిన్న వెకిలి నవ్వొకటి నవ్వాడు.

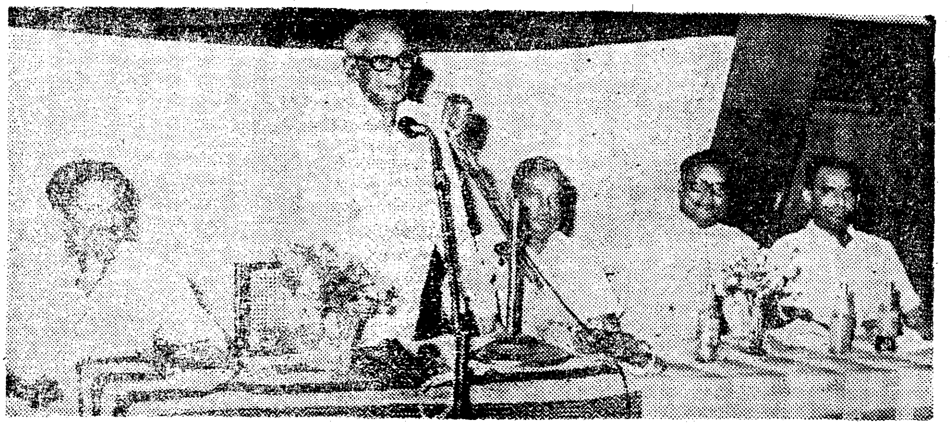

మద్రాసు లోని క్రోంపేట రాధానగర్‌లో తెలుగు ఉగాది నాడు 'తెలుగు అసోసియేషన్' కు పల్లవపురం మునిసిపాలిటీ స్పెషల్ ఆఫీసర్ శ్రీ వి. జానకిరామన్ ప్రారంభోత్సవం చేశారు. తెలుగు సంఘ ఆవశ్యకత గురించి, అధ్యక్షత వహించిన శ్రీ కె. ఎస్. సౌందరరాజన్, పి. యస్. ఆర్. నాయుడు, ఎం. ఎస్. శాస్త్రి, ఎస్. ఆర్. వెంకట సుబ్రహ్మణ్యం మొదలైన వారు ప్రస్తావించారు. పాఠశాలల్లో తెలుగు తరగతులు ప్రారంభించాలని సెక్రటరీ శ్రీ ఎస్. రామమూర్తి చెప్పారు. అన్నమాచార్య కీర్తనలు ప్రచారం చేయడానికై సంగీత తరగతులు నిర్వహించాలని అన్నారు. శ్రీ వి. వి. గిరి, శ్రీ సి. అన్నారావులు సందేశాలు పంపారు.

"పిచ్చి వినూ! ఎందుకు లేదు? నా ఇష్టమే నీ ఇష్టం కాదా?"

"అన్నింటిలో — దీనిలో తప్ప."

రవి అవాక్కయి పోయాడు.

"నా ఉద్దేశంలో, ఉద్యోగం చేస్తున్నాను కాబట్టి, నా ఖర్చులు పోను మిగిలింది సేవింగ్సులోకి వెళ్ళిపోవాలి. నేను ఇంట్లో ఉండను కాబట్టి బాబు భారం ఎవరు వహిస్తారు? అత్తగారు. చూద్దాం. ఒక వేళ నారికి భారమైతే ఓ పిల్లను పెట్టుకోవాలి."

"అమ్మకు వాడు భారమా? ఏమిటి, ఇలా మాట్లాడుతున్నావు?" కాస్త కోపం కూడా వచ్చింది రవికి.

వినుత నవ్వింది. "లేవండి. భోజనం చేద్దాం."

రాత్రిళ్ళు వారిద్దరికీ తినటం అలవాటు. భోజనం చేసి వస్తుంటే కుముదిని అడిగింది: "అన్నయ్యా! ఫీజు కట్టాలి. రెండు వంద లవుతుంది."

"ఫీజు రెండు వందలా?" ఆశ్చర్యంతో అడిగాడు.

వినుత మౌనంగా నించుని ఏం జవాబు చెబుతుందోనని చూస్తూంది.

"అంతా అజంతాకు ఎక్స్‌కర్షన్ వెళుతున్నారు. . ."

"ఓ. . ."

"కానీ, కుముదా, అజంతా చూట్టానికి మీ ఆడ నేస్తాలతో వెళితే లాభం లేదు. మా తమ్ముడు రానీయ్ — వెళుదువు కాని. మీ అన్నయ్య నీ పెళ్ళికి తొందరపడుతున్నారులే. నూట ఏభై రూపాయలు ఎందుకన్నా పని కొస్తాయి."

రవి మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

కుముదిని ఉక్రోషంతో కన్నీళ్ళు కుక్కుకుంటూ తల్లి దగ్గరకు వెళ్ళింది. ఆమెతో బాటు వినుతకూడా వెళ్ళింది.

"కుముదా! చిన్న పిల్లవు కావు. కష్ట సుఖాల్ని అర్థం చేసుకోవాలమ్మా. నూటఏభై రూపాయ లంటే మాటలా?"

"ఊరుకోవే, తల్లీ! మీ నాన్నగారి చేతిలో నాలుగు రాళ్ళు లేకపోబట్టే కదా ఎవరినో అడగవలసి వచ్చింది? మీ నాన్నగారు రిటైర్డ్ అవకపోయి ఉంటే నిన్ను ఢిల్లీకే పంపేవారు, పెద్దవాళ్ళ సకల సౌకర్యాలతో. . ."

"ఎందుకండీ అలా అంటారు? ఇప్పుడు కుముదకు జరిగినంతగా వాళ్ళ కెక్కడ! మా నాన్నగారిదికూడా మామయ్యగారి లాగానే బడిపంతులు పనే. పై ఆదాయం లేని బ్రతుకులు. ఆస్తి పాస్తులేవు. వారిద్దరి సంతానమైన మేము ఎంతో పొదుపుగా జీవించాము. ఆ సంగతి మీకూ తెలుసు. కుముద ఏదో అనుభవించటం లేదని అనవసరంగా బాధ పడకండి. మనం జాగ్రత్తగా ఉంటే కుముదకు ఏ లోటూ ఉండదు."

"మా జాగ్రత్తలు మా కున్నాయి. నీ కెందుకులే పొదుపు ఉద్యమం?" ఆమె అక్కడి నించి వెళ్ళిపోయింది.

వినుత కుముదను నిలేసింది.

"ఆ రోజుల్లో... అన్నలకు, అక్కలకు ఎలా జరిగిందో నీకు జ్ఞాపకం లేదూ? ఇటువంటి కుటుంబం లాంటి దానిలో పుట్టి పెరిగిన నాకు మా చిన్నతనం ఎంత స్పష్టంగా ఉండేదో జ్ఞాపకమే. మీ రంతా నాకు కొత్త కాదు. చిన్నప్పటి నించి చూస్తూనే ఉన్నాను. మీ అన్నయ్యకు ఏభై ఇచ్చి హైదరాబాదు పంపలేకపోయారు మామయ్య. అన్నయ్యకు ఐదు వందలు వస్తాయని అనుకుంటున్నావు కాని, అన్ని ఖర్చులూ లెక్క వేస్తే మిగిలింది ఎంతో నీకు తెలియదు, కుముదా? పుట్టింట్లో ఉన్నప్పుడెన్నో కోరికలు ఉంటాయి. తీరకపోతే బాధ పడకూడదని మనస్తత్వం కూడా పెంపొందించుకోవాలి."

కుముద మాట్లాడలేదు. అక్కడి నించి విసవిస నడిచి వెళ్ళిపోయింది. ఆ నడకలోని నిరసనను చూచి దీర్ఘంగా ఊపిరి విడిచింది వినుత.

ఎప్పటి లాగానే ఆవేళ సూర్యోదయమైంది.

వినుత మామూలుగా చేసే పనులు చేసింది. సుబ్బులు రావటంతో ఎన్నో పనులు తగ్గిపోయాయి.

ఆ తరవాత గాని అసలు రంగు బయట పడలేదు.

అత్తగారు మూడు టిఫిన్ డబ్బాలున్నా, రెండే సర్దింది. వినుత మౌనంగా తన డబ్బాలో రెండు బిస్కెట్లు, ఒక అరటిపండు పెట్టుకుంది. గిన్నెలో ఉప్మా మిగల్చ లేదు మరి.

బాబుకు ముద్దు పెట్టి అత్తగారికి చెప్పి గుమ్మం దిగింది.

"ఓయ్, వినుతా!" అన్న అత్తగారి కేక విని వెనక్కి తిరిగి చూచింది.

"ఎన్నింటి కొస్తావు?"

"అందరి లాగానే నండీ. ఐదున్నర కావచ్చు.

ఆమె ఏదో అన్నది. వినకూడదన్నట్లు సాగిపోయింది వినుత. ఆ సాయంత్రం బాగా అలిసి వచ్చింది.

రాగానే బాబు కాళ్ళు వాటేసుకున్నాడు. వాడిని గూర్చి ఏం ప్రశ్నిస్తే ఏం తంటా వస్తుందో నన్న భయంతో ఊరు కుంది. ముఖం, కాళ్ళు, చేతులు కడుక్కొని భర్త, కుముదలతోబాటు కాఫీ కోసం వెళ్ళింది. వంట గదిలో అత్తగారు లేరు. వినుతకు అర్థమైంది.

స్టౌ అంటించి నీళ్ళు పెట్టింది.

"కుముదా!" అని పిలిచింది. "గ్లాసులు కడిగి పెట్టు. కాఫీ కలుపు. ఇంతలో ఉప్మా చేస్తాను."

కాఫీ, ఉప్మా తయా రయ్యాయి. అక్కడి నించే పిలిచింది: "ఏమండోయ్! ఇలా వచ్చి తిని వెళ్ళండి."

ఇదేదో కొత్త పద్ధతి. రోజూ గదిలోకి తీసుకెళ్ళి అందించే వినుత, ఆ నాడు పిలుస్తుంటే అయిష్టంగానే తన ప్రియ మైన గార్డెన్ ఛెయిర్ వదిలి వరండాలో కెళ్ళాడు. ఆతడు తిని వెళ్ళిపోయాడు. "ఈ పాలు బాబుకు తాగించండి." గ్లాసు అందిస్తూ అంది. చిటపట లాడే ముఖంతో గ్లాసు అందుకున్నాడు.

"దండెం మీద నిక్కరు, షర్టు ఉన్నాయి. ఒళ్ళు కడిగి అవి తొడిగి తయారు చేసి అలా తిప్పుకు రండి."

"నాకు అలసటగా ఉంది. అదేదో నువ్వే చెయ్యి."

వినుత చేస్తున్న పనిని ఆపు జేసి ఆశ్చర్యంతో చూచింది.

"అత్తయ్యకూడా అలిసి పోయారు. వంట మేమే చెయ్యాలి. సరే . . మీ ఇష్టం."

వినుత భాబుకు పాలు తాగించి, డ్రెస్ చేసింది. తనుకూడా తల దువ్వు కుని, ప్రతి రోజూ పార్కుకు తీసుకెళ్ళి నట్లు ఆవేళ కూడా తీసుకెళ్ళింది.

ఓ గంట కూర్చుని ఏడు గంటలకు ఇల్లు చేరింది. వినుతకు తెలుసు, ఇక అత్తగారు వండరని.

కుముదిని సాయంతో రొట్టెలు, కూర చేసి అంతా సర్దుకుని, బాబును నిద్ర పుచ్చి, పుస్తకం తీసి లెక్చర్ ప్రిపేర్ అయి పడుకోబోతూ టైమ్ చూచింది. పదకొండు దాటింది. అంటే, నాన్-స్టాప్‌గా పద్దెనిమిది గంటలు పని చేసింది. అలిసిపోయిందేమో వెంటనే నిద్ర పట్టింది.

ఆ రెండవ రోజు, ఆ మరుసటి రోజు పరిస్థితులు మెరుగనిపించ లేదు. కాలేజీలో పనిచేసి మళ్ళీ ఇంట్లో చేస్తుంటే వినుతకు అలసటగా ఉంది.

నాలుగవ రోజు ఆమె భర్తతో సమానంగా ముఖం కడుక్కొని గదిలో మంచం మీద పడుకుని పేపర్ అందు కుంది.

"ఒంట్లో బాగా లేదా?" ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు.

"బాగానే ఉంది. అలసట. అంతే."

"బాబేడీ?"

"సుబ్బులుతో పార్కుకు పంపాను."

రవికి కోపం వస్తుంది. కాని, ఏం చెయ్యలేకపోయాడు.

ఓ మాగజీన్ అందుకున్నాడు.

పది నిమిషాలకు అటు తిరిగి చూచాడు. పేపర్ ఎద మీద పడి ఉంది. వినుత నిద్ర పోతూంది.

'పాపం! ఎంత అలిసి పోయిందో!' ఆ జాలి ఒక్క క్షణమే. మరు క్షణంలో కాఫీ అయినా ఇవ్వలేదన్న కోపం వచ్చింది. చటుక్కున లేచి వంట గదిలో కెళ్ళాడు.

కాఫీ చేసిన ఛాయలు కానవచ్చాయి. పెరట్లో కెళ్ళాడు. అరుగు మీద గోడ కానుకుని తల్లి, చెల్లి కాఫీ తాగుతున్నారు. లేచి వెళ్ళి అతడి కివ్వాలని వారు ప్రయ త్నం చేయలేదు. అభిమానం అడ్డొచ్చి తనే వెళ్ళి కాఫీ చేశాడు. రెండు గ్లాసుల్లో పోసుకుని తీసుకెళ్ళాడు. హాయిగా పడుకున్న వినుతను లేపటానికి మన సొప్ప లేదు. కాఫీ బల్లమీద పెట్టాడు.

తను, వినుత వేర్రై పోయారా? ఎందుకని వారిద్దరే కాఫీ కాచుకుని తాగారు? ఆలోచిస్తూ ఒక్కో సిప్ తీసు కుంటున్నాడు.

వాకిట్లో అలికి డైంది. తల్లి వచ్చి చూస్తుంది.

"ఈ వేళప్పుడు నిద్రేమిటిరా! దరిద్రం. . . ఓ! పెళ్ళానికి కాఫీ చేసి తీసుకొచ్చావా?"

"అలిసి పోయిందేమో. నిద్ర పట్టే సింది. కాఫీ చేసి తెస్తే తప్పే ముందమ్మా? నా లాగే తనూ తొమ్మిది గంటలు పని చేసే వచ్చింది."

"ఓ! ఇకనేం ... నెత్తి కెక్కించుకో. నేనేనా ఖాళీగా కూర్చున్నాను. ఈ తొమ్మిది గంటలు నీ కొడుకును కాపాడ లేక నానా అవస్థ పడ్డాను. నా చేత కాదు. రేపటి నించి ఏం చేసుకుంటారో, ఏమో? నిద్ర లేచాక వంట చెయ్యమను. చిన్నస్వామి ఇంట్లో పేరంటానికి వెళు తున్నాము." ఆమె కుముదినితో వెళ్ళి పోయింది.

ఊహించని పరిణామ మిది.

తల్లి ధోరణి ఇలా ఉంటుందని వినుత ముందరే ఊహించింది. అది ఆమె కెలా సాధ్యమైంది?

తన తల్లి, తను తప్ప ఇక వాళ్ళకు గతి లేదే! అయినా, ఎందు కీ నిరసన? ఇద్దరన్నల దగ్గర ఉండలేక పారిపోయి వచ్చేశారు. ఈ వృద్ధాప్యంలో తండ్రి మాత్రం పెద్ద కొడుకు దగ్గర ఉన్నాడు. అతడు రోగిష్ఠి. ఏవో మందులు కావాలి. అతడు కంపౌండరు. తిండి కన్నా మందులే అవసరం ఆ వృద్ధుడికి. అయినా, తను చిల్లర ఖర్చులకని పాతిక పంపుతాడు.

వినుతను ఉద్యోగంలో చేర్పించి ఏవేవో చేయా లనుకున్నాడు.

వినుత ఇంట్లో పని, ఉద్యోగం చేసి ఆరోగ్యంగా ఉండగలదా? ఆలోచిస్తూ గదిలో కెళ్ళాడు.

గాఢ నిద్రలో ఉంది.

సుబ్బులు బాబును తీసుకొచ్చింది.

పాలు కలిపి సుబ్బులు కిచ్చి మెల్లగా తాగించమన్నాడు.

బుట్టలో బంగాళాదుంప లుంటే పొయ్యి మీద పడేశాడు. పిండి కలిపి పెట్టాడు.

ఎనిమిది కావస్తున్నా వాళ్ళు రాలేదు.

తనకు ఆకలి కన్నా హృదయం లోని వేదన ఎక్కువగా ఉంది.

అమ్మ ఎందు కిలా చేస్తుంది?

కుముద ఎందకిలా ప్రవర్తిస్తుంది?

దానికి తాము ఇంతగా తలబద్దలు కొట్టుకోవాలా?

వినుత పనికి వెళితే ఇంట్లో తనకు పని తగులుతుందని కుముదిని బాధ. చక్కగా ముస్తాబై తంచనుగా కాలేజీకి వెళ్ళి వస్తే, తనేనా అన్ని పనులు చేసి, వంట చేసి, బాబును చూచుకుని సతమతమై పోవాలి? వచ్చిన డబ్బును చక్కగా దాచు కుని జల్సా చేసుకుంటే, తామేనా పని వాళ్ళలా చాకిరీ చేసి పడి ఉండాలి?

అవును. అమ్మా వాళ్ళూ ఇలాంటి ఆలోచనలతో ఉన్నారు. సందేహం లేదు.

మెల్లగా వినుతను తట్టి లేపాడు.

కళ్ళు తెరిచి నవ్వింది. రెండు గంటల నిద్ర ఆమెకు విశ్రాంతి నిచ్చింది.

"ఆకలిగా ఉంది" అంది గోముగా.

"పద. కాఫీ తాగు ముందు. ఆ తరవాత ఇద్దరం రొట్టెలు చేద్దాం."

వినుత చటుక్కున లేచి కూర్చుని భర్త ముఖంలోకి పరిశీలనగా చూస్తుంటే, రవి ముఖం తిప్పేసుకుని లేచి పోయాడు.

వినుత ఒక్క దూకున మంచం దిగి ముఖం కడుక్కొని వచ్చింది. వేడి వేడి కాఫీ గ్లాసు అందిస్తూ, "అలసట తీరిందా?" అని అడిగాడు.

"ఊఁ. పదండి. మీకు ఆకలిగా ఉండాలి."

సాయంత్రం తల్లి అన్న మాట చెప్ప లేదు. వినుత పిండి వత్తి ఇస్తుంటే రవి పరోటాలు కాల్చాడు.

ఇద్దరు భోజనం చేశారు. వాళ్ళిద్దరూ రాలేదు.

బహుశః సినిమా కెళ్ళారేమో అను కున్నారు.

"మీరు నాతో సమానంగా ఇంటి పను లందుకుంటున్నారు. ఇదే అలవాటై నేను మీ నెత్తి మీది కెక్కి కూర్చుంటా నేమో అన్న భయం మీకు లేదా?" మందహాసం చేస్తూ కొంటెగా అడిగింది.

రవి నిట్టూర్చి అన్నాడు: "అప్పటికి నువ్వింకా నెత్తిమీదికి ఎక్కి కూర్చో న్నట్టు!"

కనుబొమ ఎగరేసి హాయిగా నవ్వింది.

"యు ఆర్ ఎ గుడ్ బోయ్!" అంది.

"యు ఆర్ ఎ గుడ్ గర్ల్!" అన్నాడు.

"ఎందుకట?" మామూలుగానే అడిగింది.

"ఇందాక మన వంట మాత్రం చేసి లేపకుండా అంతా చేసినందుకు. అమ్మకోసం అన్నంకూడా వండినందుకు."

"మన—వాళ్ళు ఎప్పటి వించి?" ఆశ్చర్యంతో అడిగింది.

"ఇంకా అందాకా రాలేదు." నిష్ప అబద్ధ మాడాడు.

"గుడ్! రేపు స్టాఫ్ మీటింగు ఉంది. ఆలస్యంగా వస్తాను. బాబు జాగ్రత్త. . ."

"అదే ఆలోచించాను. సుబ్బులు పని పన్నెండు గంటల కయిపోతుందట. వెంటనే వచ్చి బాబును చూచుకో మన్నాను. వాడికి రెండు నించి నాలుగు వరకు నిద్రపోయే అలవాటున్నది కదా? ఆ టైములో ఇంటి కెళ్ళి మళ్ళీ రమ్మన్నాను. బాబును చూచు కున్నందుకు పాతిక రూపాయ లిస్తా నన్నాను."

రెప్ప వేయకుండా భర్తను గమనిం చింది. తను అనుకున్నంత అయింది. సరే, ఏం చెయ్యగలదు?

"మంచి పని చేశారు ఇంకా ...— సుబ్బులు ఖాళీగా ఉంది. దానికి ... చాలా ముద్దు. మా రెప్ప ... . కాస్సేపు చదువుకుంటాను."

ముందర గదిలో కూర్చుని ... ఓ మారు చూచుకుంటూంది. ... చదువుకుంటున్న సమయంలో "రవీ!" అంటూ అత్తగారి పిలుపుతో తలుపు చప్పుడైంది.

రవి తలుపు తీస్తూ ... వినుత తీయటంతో ... లోపలికి వచ్చారు కాని, ఏం మాట్లాడ లేదు.

"పేరంటం నించీ రాకపోతే సినిమా కెళ్ళా రనుకున్నాము. చేసి వెళ్ళారు? బాగుందా?"

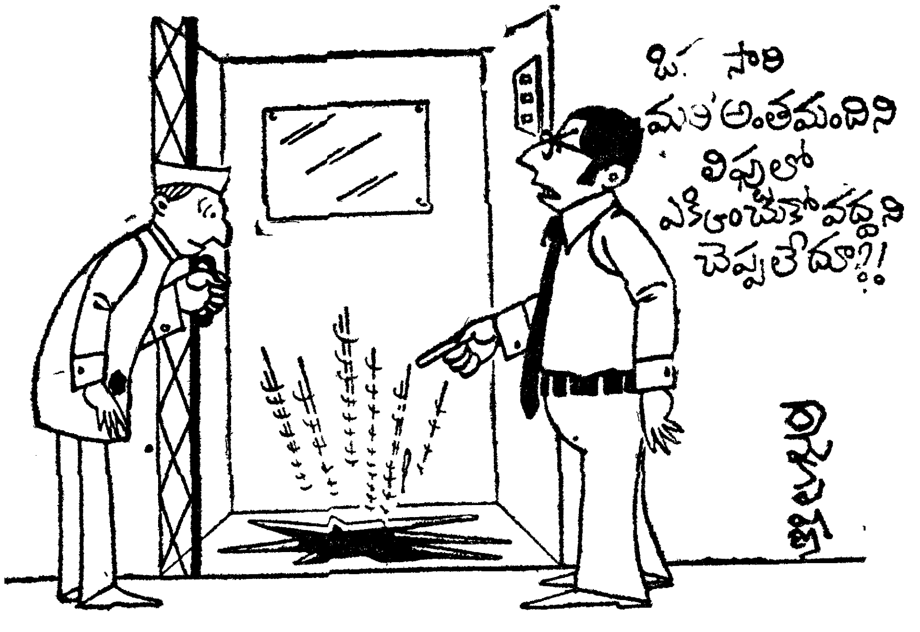

“అయ్యో — మాకు సినిమాలు కూడానా? ఏదో ఎలుగురూ కలిస్తే నాలుగు మాటల్లోపడిపోయాము. కుముద ఫ్రెండ్ అట. బలవంతంగా లాక్కెళ్ళింది.”

వినుత అసహ్యంతో చూస్తూ అంది: “మీ రిద్దరు లోపలికి రాగానే గుప్పన సిగరెట్ వాసన కొడితేనూ సినిమా కెంచి వచ్చా రనుకున్నాను. పేరంటం బాగా అయిందా?”

“ఆఁ” అని పొడిగా జవాబు వచ్చింది.

వాళ్ళిద్దరూ ఆ అబద్ధ మెందుకాడారో వినుత కర్థంకాలేదు. వయిటింట్లో చప్పుడైంది. అంటే, ఇద్దరు భోజనం చేస్తున్నా రన్న మాట.

వినుత తన నోట్స్ చూచుకుంటూ మంచంలో లీనమై పోయింది.

కుముద చదువుకో లేదు. నిద్ర పోయింది.

ఆవేళ పదకొండు గంటలకు పక్క జేరితే, అంత అలసటగా లేదు వినుతకు. ఎంతో రిలీవ్డ్‌గా ఫీలయింది.

మరునటి రోజు భోజనం చేస్తూ సుబ్బులు సంగతి చెప్పాడు.

“అదెందుకూ? దానికేం చేతనవుతుంది?”

“మరేం చెయ్యనమ్మా? సుబ్బులు చిన్న పిల్లేం కాదు. వాడు ఆడుకుంటూంటే కాస్త కనిపెట్టి ఉండాలి. అంతేకదా?”

“అయితే, పిల్లాడిని దానిమీద వదిలి వెళతావా?” కోపంగా అంది. ఆమె ఊహించింది అది కాదు. కోడలు, కొడుకు తనను బతిమాలాలి అనుకుంది.

రవికి కోపం వచ్చింది. “నిన్న నువ్వేగా కోపంగా అనేసి వెళ్ళావు — రేపటి నించి ఏం చేసుకుంటారో — అని? మరీ ఒక్క పగలైనా గడువు ఇవ్వక పోతివి. ఇంకా నయం. అదైనా ఒప్పుకుంది. ముప్ఫై అడిగితే, పాతిక అన్నాను.”

“బాబోయ్! పాతికే? పాచి పని కన్నా అధ్వాన్నమే. ఒక్క మాట నాకు చెప్పక పోయావూ?”

“అమ్మా! నువ్వేం మాట్లాడుతున్నావో నీకే తెలియటం లేదు.”

ఇంత జరిగిందా నిన్న? అని విస్తుపోయి చూస్తూండి పోయింది వినుత.

ఆమె మనసు పాతిక — పాతిక అని కొట్టుకు లాడుతూంది. కుముద తాము అనుకున్నట్టు జరక్క పోయేసరికి ముఖం మాడ్చుకుని భోజనం చేస్తూంది.

రవి లేచాడు. “వాడికి మధ్యాహ్నం అన్నం, ఆ తరవాత ఏదైనా ఇవ్వటం నీ బాధ్యతే. అది భారం కాదనుకుంటాను” అని చేతులు కడుక్కోవటానికి వెళ్ళి పోయాడు.

ఎప్పటి లాగానే రెండు టిఫిన్ డబ్బాలే ఉన్నాయి.

అత్తగారు మారలేదనుకుంది.

“ఆ రెండు చెరొకటి పట్టుకెళ్ళండి. నా కేమీ అక్కర్లేదు” అని వెళ్ళి పోయాడు.

తల్లి హృదయం చివుక్కు మన్నది. ఆ వేళ బజ్జీలు పెట్టింది. ఏం చెయ్య గలదు?

వినుత ఒక్క మాట మాట్లాడలేదు.

ఆ సాయంత్రం రవితో వినుత రాలేదు. కాస్త ఆలస్యంగా వస్తుందేమో అనుకున్నారు.

మామూలుగానే కాఫీకి పెట్టారు.

రవి అన్నాడు: “వినుత ఆలస్యంగా వస్తుంది. నిన్నలా కాకుండా ఈ వేళ నాకుకూడా కాఫీ తీసుకురా, కుముదా!”

బాబును ఎత్తుకుని కాస్సేపు వాడితో ఆడుకుని, ముస్తాబు చేసి సుబ్బులుతో పార్కుకు పంపించాడు.

అలవాటుగా ముందర గదిలో పేపర్ తీసుకుని ఈజీఛెయిర్‌లో పడుకున్నాడు.

కుముద కాఫీ గ్లాసు అందించింది.

“అన్నయ్యా! మరి నేను అజంతాకు వెళ్ళద్దా?” గోముగా అడిగింది.

తల్లి గబగబ వచ్చి గోడవారగా కూర్చుంది.

“ఆ ఎక్స్ట్రా ఖర్చు భరించటం కష్టం, కుముదా! వద్దని చెప్పాను కదా?”

“ఎక్కడి నించైనా తీసుకుని రా, రవీ! నెలాఖరుకు తీర్చెయ్యవచ్చు. ఏదో పాపం, సరదా పడుతూంది.” తల్లి సలహా ఇచ్చింది.

“తరవాత మాత్రం ఎలా తీర్చగలం? తాహతుకు మించిన ఖర్చు చేయటం నా కిష్టం లేదు.”

“వదిన జీతం వస్తుందిగా?” ఆత్రంగా అంది కుముద.

కాఫీ తాగటం ఆపు చేసి చెల్లి వైపు ఆదోలా చూశాడు. ఆ చూపులోని భావాల్ని గ్రహించింది కాబోలు తల వంచుకుంది.

“వెయ్యన్ని చిల్లర వస్తే అది తాహతుకు మించిన ఖర్చు కిందికి ఎలా వస్తుంది? నా మాట కాదనకురా.”

“వద్దమ్మా. నువ్వుకూడా అర్థం చేసుకోలేకపోతున్నావు. ఈ డబ్బు ఉత్త కాగితాలే. దానికి విలువ లేదు.”

ఆమె వెళ్ళిపోయింది.

కుముద కోపంతో అంగణంలోకి వెళ్ళిపోయింది.

తల్లి వంట చేయటానికి రాలేదు. కుముధ ఏదో పుస్తకం పట్టుకుని కూర్చుంది.

సరిగ్గా ఏడు గంటలకు కుముదను పిలిచాడు.

“ఈవేళ వంట నువ్వు చెయ్యి. నిన్న నేను చేశాను. రేపు వదిన. ఎల్లుండి అమ్మ. అలా వంతు వేసుకోకపోతే లాభం లేనట్టుంది.”

కుముద కోపంతో అయిష్టంగా చూచింది.

“నేను, అన్నయ్యలు వండుకుని తిని చదువుకున్నాము. మా కలిసవు. అవసరాలు కూడా తీరేవి కావు. నాలుగు రోజుల్లో ఒక్కసారి నీ వంతుకే బాధ పడాలా, కుముదా? ఇప్పుడు వదిన వచ్చి వండి పెట్టాలనా? నీ మన సెలా ఒప్పుతుంది? అమ్మ తనకేం పట్టనట్టు కూర్చుంది.”

“అవున్నా. ఎవరికి వారు ఉద్యోగాలు, చదువులంటూ వెళ్ళిపోతే నేనేనా రెక్కలు ముక్కలయ్యేలా పని చేసి అంతా సిద్ధంగా ఉంచటానికి?”

“అమ్మా! ఈ కష్టం వినుత పని లోకి ఎక్కనంత వరకు కష్టంగా తోచ లేదా? రెండు పూటలా వండేదానివి. కాఫీ, ఫలహారం అందించేదానివి. బాబును కనిపెట్టి చూచేదానివి. ఈ నాలుగు రోజుల్లో ఎంత మారిపోయావమ్మా! నేను పని చేసి అలిసి వస్తే, కుముద చదివి అలిసి వస్తే, నువ్వు పని చేసి అలిసిపోతే... వినుత మాత్రం ఉద్యోగం చేసి హాయిగా మహారాణిలా వస్తుంది. సరే, నీ ఇష్టం. నిన్ను చెయ్యమని ఇక్కడ ఎవరూ బలవంతం చెయ్యరు. నువ్వు నిశ్చింతగా, విశ్రాంతిగా ఉంటే చాలు.”

రవి వంట గదిలో కెళ్ళాడు. తల్లి సైగ చేయటంతో కుముద కూర్చున్న దగ్గిరే ఉండిపోయింది.

పది నిమిషాలు చూచాడు. రాలేదు. అతడి క్రోధం తారాజువ్వలా లేచింది. అతి ప్రయాసతో అణుచుకుని పిండి తడిపి, వంకాయలు తరిగాడు. కాస్త ఉప్పు వేసే సవతలికి రాగానే సుబ్బులు బాబును అప్పగించి వెళ్ళిపోయింది.

వాడికి అన్నం తినిపించి, ఎత్తుకుని వరండాలో నించున్నాడు. వినుతను పనికి ఎక్కిస్తే పరిస్థితులు ఈ విధంగా తయారవుతాయని తాను ఊహించలేదు. పై ఖర్చులు పోను కనీసం రెండు, మూడు వందలైనా ఆదా చేయవచ్చు నను కున్నాడు. వివాహాత్పూర్వమే వారిద్దరు కూడా వినుత పని చేయటమే మంచిదని నిశ్చయించుకున్నారు. వీరిద్దరు ఇలా సాధిస్తారని తను కలలోకూడా అనుకోలేదు. ఇంత శ్రమ పడి ఉద్యోగంలో ప్రవేశ పెట్టిన తరవాత ఏమి టీ గొడవ?

వినుత వచ్చేసరికి ఏడున్నర దాటింది. రాగానే మందహాసం చేస్తూ బాబును అందుకుని తనివితీరా ముద్దులాడింది. గంభీరంగా ఉన్న భర్తను చూచి బెరుగ్గా నవ్వింది.

భ్రుకుటిని తడుముతూ, "ఉహుం... రిలాక్స్ అవ్వాలి" అంది. రవి కనుబొమలు ముడి వీడాయి.

"కాస్సేపు రెస్ట్ తీసుకో. ఆ తరవాత వంట చేద్దాం."

"సరే" అంది. అలాగే మంచం మీద అడ్డంగా పడుకుని కళ్ళు మూసుకుంది.

"కాఫీ, పకోడీలు ఇచ్చారు. మీరు తాగారా?"

"ఊఁ."

"సుబ్బులు బాగా చూసుకుందా?"

"ఆఁ."

"బాబు ఏమైనా తిన్నాడా?"

"ఁ!"

వినుత నవ్వింది. "ఊఁ, ఆఁ, ఓఁ ... చాలా బాగున్నాయి జవాబులు."

వినుత ఎంత హాయిగా నవ్వగలుగుతూంది!

అర గంట దాటాక ఇద్దరూ వంటింట్లోకి వెళ్ళారు. వంట చేశాక కుముదినిని పిలిచింది. వారిద్దరు తిన్నాక, తనూ తిని వెళ్ళిపోయింది. అత్తగారు వెళ్ళి తినటం చూచాక వినుత ఒక్క నిట్టూర్పు విడిచింది.

తీరుబడిగా కూర్చున్న భర్త వేపు ప్రశ్నార్థకంగా చూచింది వినుత.

రవి అన్నాడు: "ఈవేళ సెలవు పెట్టాను. కుముదా! నీవుకూడా సెలవు పెట్టేయి. కాలేజీకి వెళ్ళకు."

"ఎందుకూ?" ఆశ్చర్యంతో అడిగింది.

"ఏం లేదు. ఊరికేనే" అన్నాడు.

"దా న్నెందుకు ఆపుతావురా?" తల్లి విసుగ్గా అంది.

"పనుందమ్మా!"

ఆమె ప్రత్యేకంగా టిఫిన్ చేయలేదు. రవి అది గమనించి ఊరుకున్నాడు.

"ఏదైనా టిఫిన్ తెప్పించుకో, వినూ!" అన్నాడు మెల్లిగా.

ఏదో కారణం ఉంది అనుకుంది కాని, మరేం ప్రశ్నించలేదు.

భోజనాలయిన తరవాత ముందరి గదిలో కూర్చుని తల్లిని, కుముదను పిలిచాడు.

"అమ్మా! వినుత పని చేయటం నీ కిష్టం లేనట్లుంది. తను పనికి వెళుతున్నప్పటి నించి నువ్వు ఇంటి బాధ్యతలు తీసుకోవటం లేదు. తను పనికి వెళ్ళటం నీ కిష్టం లేదా?"

"సరి, సరి! పైగా ఇదొకటా? నా కిష్టం లేదంటే మానిపిస్తావా?"

"నా ప్రశ్నకు సరైన సమాధానం అది కాదమ్మా." కొంత విసుగ్గా అన్నాడు.

"వినుత పని కెళితే నా కేం లాభం కనిపించటం లేదు. పిల్లాడి బాధ్యత ఎక్కువైనే కదా? మీ ఇద్దరూ వెళ్ళి సంపాదించుకుంటున్నారు. ఇంట్లో నాకు చాకిరి మిగిలింది. ఇంకా ఎక్కువే అయింది నా బాధ్యత."

"సుబ్బులు బాబును చూచుకున్నా నీ కేం పని తగ్గినట్లు లేదా, అమ్మా?" కంఠంలో బాధ వ్యక్తమైంది.

"అదా-అది పిల్లాడి నేం చూస్తూంది! అస్తమానం పిల్లాడు జాగర్త అని హెచ్చరిస్తూనే ఉండాలి."

"అది నీ జాగ్రత్త. అంతే కాని, సుబ్బు లెందుకు చూచుకోదూ?"

"నీకు అర్థం కాదు లేరా. వాడిని ఆడించటం దానికి చేత కాదు. అనవసరంగా పాతిక దండగ."

"పోనీలే, అమ్మా! ఓ గంట సేపు పార్కుకు తీసుకెళ్ళి తిప్పు కొస్తుంది. ఆ మాత్రంకూడా చేసే వాళ్ళు లే రీ కాలంలో. . . అసలు విషయం నువ్వు సాయంత్రాలు వంట గదిలోకి వెళ్ళటమే మానేశావు. మా కందరికి ఎంత ఇబ్బందిగా ఉందో తెలుసా, అమ్మా?"

"ఏమో, రవీ, నా కంత ఓపికగా లేదు. చేయాలని ఉన్నా చేయలేకపోతున్నాను."

"పోనీ. . . కుముదకూడా ఒక్క పనీ ముట్టుకోవటం లేదు. ముట్టుకోవద్దంటున్నావు. కారణ మేమిటమ్మా?"

"చదువుకుంటున్న పిల్ల. దాని కెందుకీ కష్టం? ఇక్కడున్న నాలుగు రోజులైనా సుఖంగా ఉండనీ. అయినా, ఓ వంద రూపాయలు దాని ముచ్చట కోసం ఖర్చు చేయలేని మీ కది సేవ చేయాలేం? సంపాదించుకుని మిగుల్చుకునేది మీరు. రెక్కల కష్టం మాత్రం మిగిలేది మాకు. ఎందుకు, రవీ, ఈ శ్రమ? ఏదో ఓపిక ఉన్నంతలో వండి పెడతాను. మీ ఇద్దరికి అన్నీ అమర్చటానికి అది మీ నౌకరేం కాదుగా?"

రవి నోరు వెళ్ళపెట్టుకుని విన్నాడు. తన తల్లేనా ఇలా మాట్లాడుత? ఎంత స్వార్థం! అతడి గొంతుక తడారి పోయింది. తల్లికి ఘాటుగా జవా బివ్వగలడు. 'నేను తప్ప మీ కెవ రున్నారు? మూడేళ్ళుగా మిమ్మల్ని భరిస్తున్నాను. కుముదను చదివిస్తున్నాను. వెంటనే అన్నయ్యల దగ్గరికి వెళ్ళి పొండని చెప్పేయగలడు. కానీ, అలా చేయలేక పోయాడు. కాస్సేపు మౌనం దాల్చి, కొంత శాంతించిన తరవాత కుముదను అడిగాడు: "నీ అభిప్రాయంకూడా అదేనా, కుముదా? ఇంట్లో సహాయం చేయటాన్ని చాకిరీ అని, నౌకరు పని అనుకుంటున్నావా?"

కుముద తల ఎగరేసి చురుగ్గానే చూచింది. "అవును. ఒక్క వంద రూపాయ లడగ్గానే ఎంత లెక్కలేసింది వదిన? నువ్వేమో ఏం పట్టన ట్లూరు కున్నావు. అలాంటి మీ కోసం మనఃపూర్వకంగా ఏం చేయగలను?"

"కుముదా! ఏమిటి మ వ్వనేది?" వ్యథతో కూడిన కంఠం సన్నగా కంపించింది.

"ఏమంటున్నాను? మీ తిప్పలేవో మీరు పడండి." కటువుగా అంది కుముద.

"లేదు, కుముదా? నువ్వు డబ్బు ప్రసక్తి తేక ముందరే మారావు. . . సరే, కానివ్వండి. మరైతే వినుతను పని మానిపించనా?"

"ఏమో? నీ ఇష్టం. వదినకు కష్టమైతే మానిపించు."

"అమ్మా! మ వ్వేమంటావు?"

"నా ఇష్ట మేముంది? నీ ఇష్టం. నీ కెలా అని తోచితే అలా చెయ్యి. ముందరే చెప్పాను—డబ్బులు పోగేసుకునేది మీరు. ఇంటి చాకిరీ చేసి సతమత మయ్యేది మేము. వినుత ఇంట్లో ఉన్నా, ఉద్యోగం చేసినా మా కొరిగేదేం లేదు."

తల్లి మాటలు అతడి హృదయం మీద సమ్మెట పోట్లే అయ్యాయి. ఎందు కిలా తమపై కత్తి కట్టారు?

ఆశ్చర్యం నుంచి తేరుకుని, చెంపలకు చేతు లాన్చి నేలమీద చూపు లగ్నం చేశాడు. తప్పదు, ఇక తప్పదు.

తను చర్య తీసుకోవాలి. అది అందరికి లాభకరంగా ఉండాలి.

కుముద లేచి వెళ్ళబోయింది.

"కూర్చో, కుముదా! ఎంతో సేపు ఆలోచించాను. ఇలాంటి నిర్ణయం తీసుకోవలసి వస్తుందని కలలోకూడా అనుకోలేదు. నిన్ను బి. ఎ. పూర్తి చేయించాలని, దానికి ఖర్చు నా ఒక్కడి జీతంతో అవదని ఏడాదిగా ప్రయత్నించి వదినను పనిలో చేర్పించాను. అంతే కాదు, అన్న లిద్దరు నీ బాధ్యతను స్వీకరించటానికి నిరాకరించారు. ఆ మాట నీకు తెలుసు. నాన్నగారు నిన్ను చదివించి పెళ్ళి చేసే స్థితిలో లేరు. ఈ బాధ్యత నాపై పడింది. అమ్మను దగ్గర పెట్టుకోవటం వేరు, పెళ్ళి కాని పిల్ల బాధ్యత నెత్తిన వేసుకోవటం వేరు. పెద్దన్నయ్యా దగ్గరి నించి ఒక్క తాటాకు బుట్టతో మీ రొచ్చారు. నా అప్పటి జీతం మూడు వందలే. నిన్ను బి. ఎ. చదివించి, ఏదైనా ఉద్యోగంలో చేర్పించాలని అనుకున్నాను. మీ వదినకు నచ్చ చెప్పాను. ఎమ్. ఎస్‌సి. చదివిన మీ వదినను ఇంట్లో పెట్టుకుని నాలుగు వందలు నష్టపోవటం కన్నా, నిన్ను కాలేజీ మానిపించటమే ఉత్తమ మార్గంగా తోచింది నాకు. ఇంకా రెండున్నర సంవత్సరాలు చదవాలి. అంత భారం నేను మోయలేను. అందునా నువ్వు చదువు విషయంలో అంత శ్రద్ధ చూపటం లేదు. ఇంటరు తప్పావు. కనక ఈ వేళటి నించి కాలేజీ మానిపిస్తున్నాను. కాలేజీకి వెళ్ళకు. ఆ ఖర్చు మిగులుతుంది. ఏ క్లర్కో దొరక్కపోడు. కాలేజీ అనగానే చీరలు, ముస్తాబు, రిక్షాఖర్చు...అన్నీకలిసి చాలానే అవుతుంది. దాన్ని సేవ్ చేసి పెళ్ళి చేసి పంపుతాను. ఇది నీ స్వంత అన్న ఇల్లు అన్న భావన నీలో రూపుమాసి పోయిన తరవాత, మీ వదినను నువ్వు గౌరవించటం మానివేసిన తరవాత నీ కోసం త్యాగం చేసేటంత విశాల హృదయుణ్ణి కానమ్మా. ఈ ఇంట్లో నీ స్థానం ఎంత ఉన్నతంగా ఉండేదో గుర్తు తెచ్చుకో. ఇప్పుడు చేజేతులా ఆ స్థానాన్ని కూలదోసుకున్నావు."

తల్లి అవాక్కయి అంతా విన్నది. "రవీ. . . ఏమిటి ను వ్వనేది?"

"నే నన్నది స్పష్టంగానే ఉందను కుంటాను. ఇకపై కుముద హాయిగా, విశ్రాంతిగా ఇంట్లో ఉంటుంది."

"అయ్యో, అయ్యో!" అని ఆమె రాగం తీయటం ప్రారంభించింది. రవి వెంటనే లేచి సంచీ తీసుకుని బజారు కెళ్ళిపోయాడు.

"ఎంత పని జరిగిందే, తల్లీ!" అంటూ రోదిస్తూంది.

నోట్లో వేలు పెడితే కొరకటంకూడా చేతకాదేమో అన్నలా ఉండే అన్నయ్య నిర్ణయం ఇంత దారుణంగా ఉంటుందని అనుకోలేదు. అతడి మాటలు హృదయంలోకి ఇంకేసరికి ఆమె విలవిల్లాడి పోయింది.

"అంతా ఆ వదిన నేర్పు" అంది పళ్ళు పటపట లాడిస్తూ.

"ఎందుకు లేవే ఆమె ననటం? నీ బుద్ధి గడ్డి తినింది—అంతే" అంటూ ఏడవటం మానలే దామె.

సాయంత్రం ఇంటి కొచ్చిన భార్య ముఖం చూచి ఎంతో జాలి పడ్డాడు. ఆ ముఖంలో అలసట కొట్టవచ్చినట్లు కనిపిస్తోంది.

ఆమె అలవాటుగా చీరె మార్చుకుని పడుకుంది.

రవి కాఫీ తెచ్చి ఆమె కిచ్చాడు. ఆరాధనతో భర్త వేపు చూచింది. "మీరు?"

"అంతా అయిపోయింది. ఇది తిను" అని ఒక అరటి పండు ఇచ్చాడు.

"మీ ముఖం బాగా తీసిపోయింది. అలా పార్కు వేపు వెళ్ళి రండి. లేదా విశ్రాంతిగా పడుకోండి. కాస్సే పాగి వంట చేస్తాను."

రవి తయారై వచ్చి మెల్లగా అన్నాడు: "అమ్మ కోపంగా ఉంది. సమాసంగా సర్దుకు పో. కుముద ఏమైనా అనగలదు. గప్‌చిప్‌గా ఉండిపో."

"ఎందు కంటుంది?"

"కాలేజీ మానిపించాను" అని గబగబ వెళ్ళిపోయాడు.

"నిజమా?! ఎందుకు?" ఆ ప్రశ్నలు గాలిలో కలిసి పోయాయి. దాని అర్థం బోధపడటానికి ఆట్టే సేపు పట్టలేదు.

రవి ఎంత మంచివాడు! తన భర్త తోడు ఉండబట్టి వెన్నెకు రాగలుగు తూంది. లేకపోతే తెల్లవారి మూడు గంటలకు లేచినా, అన్ని పనులు చేసుకో లేదు. ఆమె ఓ గంట సేపు కళ్ళు మూసు కుని పడుకుంది.

వంటింట్లోకి వెడుతుంటే కుముద వచ్చింది.

"ఇంకేం, వదినా? నా చదువు మాన్పించావు! అన్నయ్య అనుకుంటు న్నాడు—ఇలా బెదిరిస్తే దారి కొస్తానని. ఇంట్లో మీ వంటలక్కలా ఉండాలని ఆశ కాబోలు. హూ" అంటూ దీర్ఘం తీసింది.

"మీ అన్నయ్య ఇలా చేస్తాడని నాకు తెలియదు, కుముదా! నువ్వు నమ్మినా, నమ్మక పోయినా ఇది నిజం."

కుముద గొణుగుతూనే ఉంది. వినుతకు అంటిస్తూనే ఉంది. వినుత మాట్లాడలేదు. పెదాలు బిగబట్టి, చెవుడు నటిస్తూ వంటపనిలో నిమగ్నమైంది.

అన్నీ రావటం చూచి చరచర వెళ్ళి పోయింది.

రవి సహాయం చేయబోయాడు. వినుత అక్కర్లే దన్నది. అత్తగారు నోరెత్తలేదేమా? అని ఆశ్చర్యపోయింది. కుముదను భోజనానికి పిలిస్తే మొదటి పిలుపుకి రాలేదు. రెండో పిలుపుకి వచ్చింది.

అంతా నిశ్శబ్దంగా భోజనం చేశారు. రవి తల్లిని పిలిచాడు.

"నా కక్కర్లేదు" అంది.

"ఎందుకమ్మా? తిని వెళ్ళు. చల్లారి పోతుంది."

ఆమె రాలేదు.

వినుత వెళ్ళి పిలిచింది.

"నా కొద్దు" అంది విసుగ్గా.

"ఆకలి వేసినప్పుడు తినం డత్తయ్యా! హార్లిక్సు తెస్తాను. తాగండి."

వినుత గ్లాసు నిండా కలుపుకుని వచ్చింది. ఆమెకు అందించి వచ్చేసింది. ఏకాంతంగా దొరికినప్పుడు అంది: "ఎందు కిలా చేశారు?"

"చేయవలసి వచ్చింది. మరో మార్గం కనిపించలేదు."

"అందరూ న న్ననుకుంటారు."

"అనుకోనియ్. వారి వ్యర్థపు మాటలు మన సమస్యలను తీర్చవు."

"కుముద విషయం ఏం చెయ్య దలిచారు?"

"వెంటనే పెళ్ళి చేసి పంపాలి. రేపటి నించి వరుడి కోసం చూడాలి."

"పోనీ, అంతదాకా కాలేజీకి వెళితే ఏం?"

"ఏమీ లేదు. నా కిష్టం లేదు."

"కోపంతో తీసుకున్న నిర్ణయ మేమో! కాస్త ఆలోచించి. . ."

"లేదు, వినూ! కాస్త కాదు, బాగానే ఆలోచించాను. ఒక్క వంద రూపాయలు తన కోసం ఖర్చు చేయలేక పోయామట. ఇప్పుడు అవుతున్న ఖర్చు చేయలేక ఎవరు భరిస్తున్నారు! నువ్వు నచ్చజెప్పను చూడకు. నా మాటకు తిరుగు లేదు. నీకు వంట కష్టం వస్తుంది. మన కున్న ఆర్థికమైన ఇబ్బందులలో ఒకవంటావి డను పెట్టి భరించలేము. అందుకని నేను సహాయం చేస్తాను."

వినుత మాట్లాడలేదు. చాలా సేపు నిద్ర రాక మంచంలో పొర్లుతూనే ఉంది.

నాలుగు రోజులు గడిచినా తల్లి కాని, కుముద కాని సహాయం చేయా లనుకో లేదు.

ఐదవ రోజు తెల్లవారక ముందే రవి తండ్రి రిక్షాలోంచి దిగారు.

తలుపు తీసిన వినుత సాదరంగా ఆహ్వానించింది. అతడి రాక ఆమెలో ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించినా, బయట పడ లేదు. చిన్న జంపఖానా చుట్ట, ఓ తాటాకు బుట్ట మాత్రం తెచ్చాడు.

"ఏమమ్మా! ఇంకా ఎవరూ లేవ లేదా?"

"లేదండి, మామయ్యా! వేడి నీళ్ళు సిద్ధంగా ఉన్నాయి."

"పెట్టమ్మా. చాలా అలసటగా ఉంది."

అతడు గదిలోకి తొంగి చూశాడు. భార్య, కూతురు ఇంకా పడుకునే ఉన్నారు.

స్నానాల గదిలోకి వెడుతుంటే రవి ఎదురొచ్చి కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు. తండ్రి పొడి పొడిగా జవా బిచ్చి వెళ్ళాడు.

స్నానాల గది తలుపు మూసుకున్నాక భార్య చెవిలో గొణిగాడు: "బహుశః అన్నయ్య పంపించేశాడేమో? నాలుగు రోజుల కని వస్తే అలా ఉండదు."

స్నానం చేసి రాగానే వినుత కాఫీ గ్లాసు అందించింది. ఒక గుక్క తాగి అన్నాడు: "మీ అన్నయ్య, వాడి డాక్టరు ఏవో మందుల కేసులో ఇరుక్కు న్నారు. సస్పెండ్ చేశారు. అందువల్ల వారికి లేమి లేకపోయినా, భయపడి నన్ను పంపేశారు. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో నా ఖర్చు భరించలే మనుకున్నారు. అవునూ, వాళ్ళిద్దరికి కులాసాగా లేదా?"

"బాగానే ఉన్నారు. అమ్మకు వంట చేయాలని లేదు. కుముదకు విశ్రాంతి కావాలట. అందుకని కాలేజీ మానిపిం చేశాను."

తండ్రి తాగటం ఆపు చేసి నిశ్చేష్టుడై విన్నాడు.

"వినుత పని చేస్తోందిగా?"

"అవును."

"అయితే, ఈ విధంగా నువ్వు వ్యవహ రించటంలో అర్థమేమిటి, రవీ? నీ మీద నాకు నమ్మక ముంది. ఏది చేసినా, ఆలోచించి న్యాయంగా చేస్తావు. చెప్పు."

ఆయన అరుగు మీద కూర్చున్నాడు. రవి అన్ని విషయాలూ తు. చ. తప్పకుండా చెప్పాడు.

"ఇలాంటి సమయంలో మళ్ళీ నా దొక భారం మీకు."

"అలా అనకండి, నాన్నా! ఏదో ఒకటి అందరం కలిపి తిందాం. మీ రేం బెంగ పెట్టుకోకండి."

ఆయన కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. కళ్ళు వాల్చేసుకున్నాడు.

"నీ విలా అంటావని తెలుసు, నాయనా! అందుకే ధైర్యంగా కట్టు బట్టలతో రాగలిగాను."

తండ్రి, కొడుకులు అక్కడే కూర్చుని కూరగాయలు తరుగుతున్నారు. మధ్యలో ప్రశ్నించాడు రవి.

"నాన్నా! నేను చెప్పిన దంతా నమ్మారా? అతిశయోక్తిగా చేశా నను కుంటున్నారా?"

"లేదు, రవీ! నమ్ముతున్నాను. మీ అమ్మ ఇలా ఆలస్యంగా లేవటమే ఋజువు."

వినుత గబగబ వంట చేస్తోంది.

బాబు లేచి రాగానే ఆయన చేరదీసి బడిలో కూర్చుండబెట్టుకున్నాడు. వాడు ముద్దు ముద్దుగా తాత అంటుంటే పరవశించి పోయాడు.

నిద్ర లేచి ఇవతలి కొస్తున్న కుముద తండ్రిని చూచి సంతోషంతో, 'అమ్మోవ్! నా న్నొచ్చాడు' అంటూ తండ్రిని సమీపించింది.

ఆయన తిరస్కారంగా చూస్తూండి పోయాడు.

భార్య వచ్చి ఎంతో సంతోషంతో పలకరించింది.

ముభావంగా జవా బిచ్చాడు.

"అలా ఉన్నారేం? ఏం జరిగింది?" గాభరాగా అడిగింది.

"జరగవలసింది అక్కడేం జరగ లేదు. అక్కడ ఏది జరిగినా, ఆశ్చర్య పడక్కర్లేదు. ఆ మనుషు లలాంటి వారు. జరగకూడనిది ఇక్కడ జరిగితే ఆశ్చర్యంగా ఉంది."

ఆమె వెకిలిగా నవ్వింది. "ఏదో నలతగా ఉంటే పడుకున్నాను."

"నీ సంగతి సరే. చదువుకునే పిల్ల కుముద కేమైంది?"

అదను దొరికింది, అక్కసు వెళ్ళ బోసుకుంది కుముద. "చదువు మానెయ్యమన్నాడు అన్నయ్య. నన్ను చదివించటానికి డబ్బు లేదట. ఇంట్లో ఉంటే వాళ్ళ నౌకర్లా అన్ని పనులు చేసి అమర్చుతా ననుకున్నారు. వాళ్ళకు కావలసింది అదే. చూడు, నాన్నా" అంది గోముగా, గాద్గదికంగా.

"పోనీలే, అమ్మా. . ." అన్నాడే తడవు ఏదో ఏకరువు పెట్టాలనుకుంది కాని, తండ్రి వ్యవధి ఇవ్వలేదు.

"అయితే, ఇప్పుడు అన్న, వదిన నీ నౌకర్లన్న మాట. వదిన రెండు పూటలా వండి వడ్డిస్తోంది. అన్నయ్యకూడా ఇంటి పనుల్లో సాయం చేస్తున్నాడు. శభాష్! ఇద్దరు నౌకర్లు మీకు. . . సరే కాని, ఎందు కొచ్చావని అడగరేం?"

చీరె భుజాన వేసుకుని వెడుతున్న తల్లి చటుక్కున ఆగింది. "అడిగానే అనుకుని చెప్పండి."

"వాడేమో కేసులో ఇరుక్కున్నాడు. సస్పెండ్ చేశారు. వాడి మనస్సేమీ బాగాలేదు. నీ కోడలికా ఆరోగ్యం బాగా లేదు. వంటకు, ఇల్లు సర్దుకోవటానికి చాలా ఇబ్బందిగా ఉందట. నిన్ను పంప మన్నాడు. కుముదకూడా ఖాళీగా ఉంది కదా? కూడా తీసుకెళ్ళు. అక్కడ మీ అవసరం ఎంతైనా ఉంది."

ఆ మాట వినగానే తల్లీ కూతుళ్ళు అవాక్కయి పోయారు. ఇలా జరుగుతుం దేమిటి?

అక్కడ అన్నయ్య, వదిన తన కింత అన్నం ఊరక పెడతారా? పనివాళ్ళూ ఉండరు. ఇంటి చాకిరి చేయాలి. కాఫీ, టిఫిన్లు లేవు. ఏ కాస్త పండు దొరికినా,

వదిన ఇష్టం వచ్చినట్లు తిడుతుంది. పోలీసులా కాపలా కాస్తుంది. ఒక్క సినిమా ముచ్చట లేదు. అసలు తనూ, తల్లీ కాస్సేపు సరదాగా కూర్చుని మాట్లాడుకోవటానికికూడా వీల్లేదు. ఆమె వాక్ప్రవాహానికి అడ్డు లేదు. అన్నయ్య ఆమె దాసుడు. ఆమె చెప్పిందే వేదవాక్యం. ఒకనాడు చిన్నన్నయ్య ఇచ్చిన డబ్బుతో ఇంటి కొచ్చిన మూటల వాడి దగ్గర ఇరవై రూపాయలకు నైలాన్ చీర కొనుక్కుంది. ఆ చీరె చూడగానే ఆమె క్రోధం విజృంభించింది. 'ఆ చీరె కట్టుకుని మా పరువు నిలపటానికే . . .' అని వెంటనే తరిమేసినట్లే పంపేసింది. అన్నయ్యకూడా రాలేదు. ఆ రావటం రావటం మళ్ళీ వెళ్ళలేదు. ఆ చిన్న కారణంతో తమ బాధ్యత వది లించుకున్నారు. . . కుముద ఆలోచన లీ విధంగా ఉన్నాయి.

తల్లి బాత్‌రూమ్‌లో కెళ్ళి తల పోసుకుంది. ఒంటి మీద పడుతూన్న నీటితో కన్నీరు కలిసి పోయింది. అక్కడ తను వంటలక్క కన్నా అధ్వాన్నం. ఇష్టంగా పెట్టుకుని తినటానికికూడా వీలులేదు. కోడలు ఒక్క పని ముట్టు కోదు. కనీసం తన పిల్లల బాగోగులు కూడా చూచుకోదు. అన్నింటికి పేర్లు పెట్టి వెధవ గోల, వెధవ సంత అంటూ అసహ్యమైన విశేషణాలను స్వేచ్ఛగా వాడుతుంది. అదను దొరికి నప్పుడంతా తిట్టి పోస్తుంది. 'ఇక్కడ ఉంటే కుముదకు పెళ్ళి చేస్తా మనుకోకండి. ఆ బాధ్యతలు మా కొద్దు. ఎక్కడికైనా వెళ్ళిపోయి చేసుకోండి.' రెండోవా డేమన్నాడు? 'నీ కోడలు పని కెళ్ళి వస్తూందమ్మా. ఓపికున్నంతలో ఏదో వండుకుని తింటాము. ఓపిక లేకపోతే ఏ పండో తిని పడుకుంటాము. మీ రిద్దరూ ఉంటే ఇబ్బంది. అంతేకాదు, కుముదకు పెళ్ళి చెయ్యాలి. నా కిలాంటి వేమీ తెలియవు. పెద్దన్నయ్యకు మంచి అనుభవం ఉంది. అక్కడికే వెళ్ళండి' అంటూ మూడో రోజే బండెక్కించాడు. మళ్ళీ పెద్ద కొడుకు దగ్గర కెళ్ళవలసిన అగత్యం కలగకుండా చేశాడు రవి. చేజే తులా చేసుకుందా— భగవంతుడన్న వాడుంటే ఇలా జరక్కుండా పోతుందా? తమకు తగిన శాస్తి జరుగుతూంది. కుముద నాటిన విషబీజాలని తెలిసికూడా వాటికి నీరు పోసి పెంచింది. ఆ తీగెల ఉచ్చులో దిగబడిపోయింది.

స్నానం ముగించి ముభావంగా బయటి కొచ్చింది.

కోడలు కాఫీ గ్లాసు అందిస్తూంటే మౌనంగా అందుకుంది.

"వంటంతా అయింది. ఈ వేళ రమ్మన్నప్పుడు రావటానికి జత

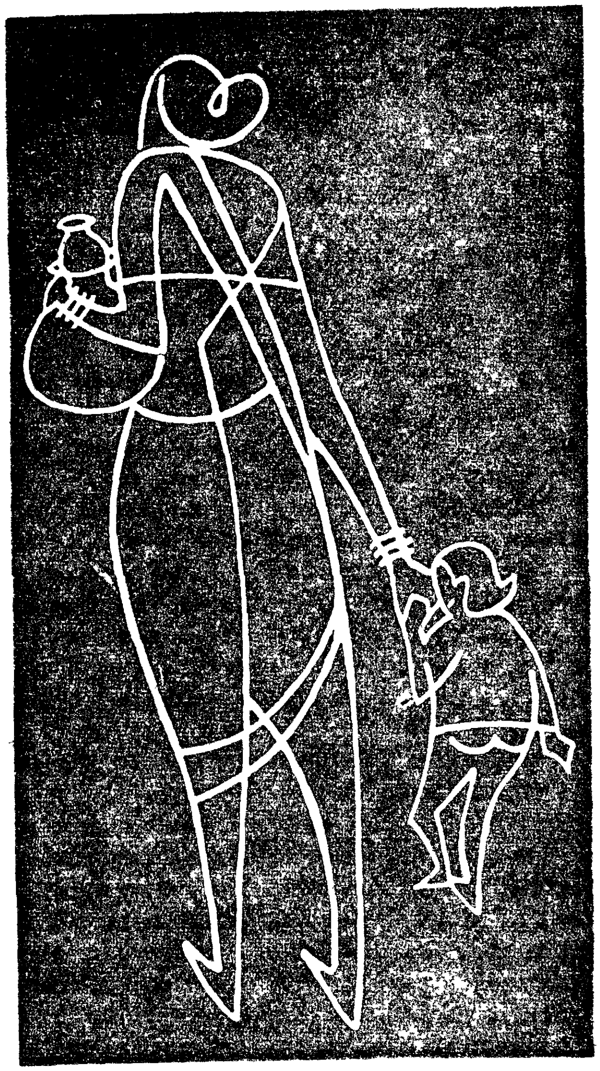

చేదోడు చిత్రం— సి. హెచ్. జయలక్ష్మి (గుంటూరు)

ఓ అరగంట ముందుగా వెళ్ళాలం డత్తయ్యా! మామయ్య గారికి వడ్డిం చండి. వెళ్ళొస్తాను, మామయ్యా" అంది.

"నువ్వు భోజనం చెయ్యలేదా, వినుతా?"

"ఫరవాలేదు. టైమ్ లేదు. ఈ డబ్బాలో కాస్త పెరుగన్నం పెట్టు కున్నాను."

వినుత హడావిడిగా డ్రెస్ చేసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

టైమ్ ఎనిమిదిన్నర.

"పాపం!" అన్నా డా పెద్దమనిషి.

భార్య దెస చిరాకు పడుతూ చూచాడు.

"భోజనం చేసి సర్దుకోండి. రైలెక్కించి వస్తాను."

"వాడు పొమ్మన్నప్పుడు పోవడానికి, రమ్మన్నప్పుడు రావటానికి జత గాళ్ళమా?" అం దామె.

"సొంత మనుకున్న చోట స్వంతమని జాగ్రత్తగా, బాధ్యతాయుతంగా ప్రవ ర్తించటం చేత కాని సీకు, నీ కూతురుకు జీతగాళ్ళ మాదిరిగా చూచుకునే వాళ్ళు అయితేనే సరిపోతారు. పదండి. వాడి కింద పడి ఉండండి. అవసరమైతే పిలిపించు కున్నా, మా మీద వాడు అన్యాయమేమీ ఒలకపొయ్యడు."

"నాన్నా!" అన్నాడు రవి బాధగా.

"మ ఫ్వూరుకో, రవీ! నువ్వు భోజనం చేసి వెళ్ళు. వాడు టిక్కెట్టుకుకూడా డబ్బు లివ్వలేదు. పాసెంజర్‌కు పది చాలు. ఇచ్చి వెళ్ళు."

రవి కిదేమీ అర్థం కాలేదు. డబ్బు లిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు.

"నేను వెళ్ళను, నాన్నా" అని ఏడ్చి మొత్తుకున్నా, తండ్రి కుముదను ప్రయా ణం చేశాడు. ఇద్దర్నీ కూర్చో పెట్టి అన్నాడు: "తిరిగి రావాలన్నా మీకు టిక్కెట్టుకు డబ్బు లేదు." ఆయన విరగబడి నవ్వుతూంటే రైలు కదిలింది.

ఆమె చేతిలో రెండు రూపాయ లుంచుతూ, "రిక్షాకు" అన్నాడు.

సాయంత్రం తిరిగొచ్చిన రవితో అన్నాడు: "రేపు సాయంత్రం స్టేషన్ కెళ్ళి వాళ్ళను పిలుచుకొస్తాను."

రవి ఆశ్చర్యంతో తండ్రి దెస చూచాడు.

"రవీ, నాయనా! ముప్పై రూపా యలు ఖర్చు కానీయ్. వారికి ముప్పై లక్షల విలువ చేసే అనుభవం రానీయ్."

"నాన్నా! ఎంత పని చేశారు! అన్నయ్య వదిన వాళ్ళిద్దర్నీ. . ."

"ఏమేమో అంటాడు. నన్ను తిట్టు కుంటాడు. నేను ఎందు కీ అబద్ధం చెప్పి పంపానో వాడి కర్థం కాదు. ఆ కోడలు బహుశః తిరుగు బండికే ప్రయా ణం కట్టించ జూస్తుంది. తరిమినట్లే వచ్చేస్తారు. అప్పటికి అన్నీ అర్థ మౌతాయి."

"నాన్నా! అంత పెద్ద శిక్ష నా? నువ్వే వారిద్దరికి పరిస్థితులను బోధపరిచి మార్చినట్లైతే. . ."

"ఊహుఁ. . . మారరు. మూడేళ్ళ క్రితం ఇద్దరన్నయ్యల దగ్గర ఎలా ఉన్నది మరిచిపోయారు. 'ఇక్కడ తమ ఇష్టప్రకారం మసలుతూ, తమ స్వంత ఇల్లనుకున్నారు. నిన్ను, వినుతను పరాయిగా చూచారు. ఓమారు అదంతా జ్ఞాపకానికి రానీయ్. అన్నీ చక్కబడ తాయి. రేపటి నించి సుబ్బులు బాబును ఆడించక్కర్లేదు. నేనే చూచుకుంటాను. అంతేకాదు, రేపటినించీ వరుడి కోసం వెదకాలి. . . రవీ... అన్నట్లు, ట్యూషన్లు మొదలు పెడతాను. . ."

"నాన్నా, మీ కెందు కీ శ్రమ?"

"శ్రమ కాదు. ఈ శరీరంలో ఓపిక ఉన్నంత వరకు నీ కోసం, వినుత, బాబు కోసం ఏదైనా చేయాలని ఉంది. అది ఆరోగ్యకరంకూడా. ఏదో వ్యాపకం పెట్టు కోవాలి. మనిషిలోని మంచిని పరీక్షకు పెట్టి, వారిలోని సహనాన్ని నాశనం చెయ్యకూడదనే సత్యాన్ని మీ అమ్మ, చెల్లి గ్రహిస్తారు. ఇక ఈ గృహంలో ఏ సమస్యలకు తావు ఉండదు. . . పద, వినుత వచ్చే లోపల కాఫీ, ఏదైనా ఫలహారం రెడీగా ఉంచుదాం."

తండ్రి మాటలకు విస్మయపోయి వింటున్నాడు రవి. *